

Naše veselje

Priloga „Slov. gospodarja“ za deco.

Štev. 10.

Letnik III.

Lipa.

1.

Lipa zelenela je
tam v dišečem gaju,
s cvetjem me posipala,
dejal sem, da sem v raju.

2.

Veje raztezavala
k nebu je visoko,
meni pa je do srca
segala globoko.

3.

Ptičice je miljena
v senčico vabila;
kadar ležal sem pod njo,
me je ohladila.

4.

Zdaj pa mi je revica
skoro ovenela;
cvetje, listje ljubljeno
zima ji je vzela,

5.

Spavaj, draga lipica!
Večno ne boš spala,
Nova pomlad zelena
novi cvet bo gnala,

6.

Zopet bodo ptičice,
ptičice presladke,
pesemce prepevale,
pesemce pregladke.

M. Vilhar.

Voznik in Pavliha.

Pavliha je potoval preko polja. Na poti sreča voznika, ki je neusmiljeno podil konje po kameniti cesti. Voznik vpraša:

»Ali lahko za dne pridem do mesta?«

»Lahko,« odgovori Pavliha, »če bodeš počasi vozil.«

»Ta človek je brez uma,« reče voznik sam sebi ter še bolj požene konje.

Na večer se Pavliha vrne po istem potu ter najde voznika v veliki težavi. Zaradi hitre vožnje po kameniti cesti se mu je bilo strlo kolo, da se ni mogel z mesta ganiti.

»Ali ti nisem svetoval,« reče Pavliha smehljaje se, »da počasi vozi, ako hočeš za svita priti v mesto?«

Slomšekova berilca.

Današnje berilce ima naslov:

Trnoljica in vinska trta.

O lepi pomladi je cvetla nad vinogradom trnoljica in se v svojem belem cvetju vsa košata grela na solncu. Prevzeta od svoje lepote, gleda v vinograd in zaničuje vinsko trto, rekoč:

»Zakaj se pa ti lepše ne oblečeš, visoko hvaljena vinska trta? Ali te ni sram, da tako borna čepiš v vinogradu in prelivaš solze? Gotovo ti mrzi, da sem lepše oblečena nego ti, da čebelnice veselo šumé po meni in otroci skačejo okrog mene, tebe pa nihče ne pogleda!«

Vinska trta pohlevno molči, pa tiho in čvrsto goji svoj žlahtni sad. Ko jeseni do-

zori grozdje, pride truma ljudi rumeno grozdje trgat in poje vinski trti hvalo:

»Preljuba vinska trta, veselje našega srca!«

Na trnoljico se nihče ne ozre.

»Soseda,« ji reče zdaj vinska trta, »povej mi, katera zdaj več velja! Tvoja prerana hvala ti ni ostala; tako košata si cvetla, a tvoje jagode so kisle in vse se ogiblje tvojega trnja. Mojega ponižnega cvetja sad, sladko grozdje, pa veseli otroke in oživlja možake; vsak pošten človek me ima rad.«

A. M. Slomšek.

Kako jasen je nauk tega berilca! Ni tisti več vreden, ki je bogatejši, ki ima

lepšo hišo, lepšo obleko, ampak tisti, ki ima dobro, pobožno srce, ki rad pomaga drugim, a se tega ne hvali. Prava, no-

tranja vrednost pa itak pride prej ali slej do veljave, ker je samo to duševno blago tako, da ga ne more nihče uničiti ali vzeti.

Lókavci.

(Dalje.)

2.

Zene so dale sestaviti pismo ter so ga odposlale po posebnih na vse kraje, o katerih so vedele, da so tam njihovi možje. Pismo pa se je glasilo tako-le:

»Me, cela ženska občina v Lókavi, vas, svoje može, prav lepo pozdravljamo. Ker vas radi vaše pameti tudi zelo oddaljeni gospodje ne pustijo domov, ampak vas predolgo pridržijo pri sebi, zato smo radi tega v velikih skrbih. Doma nam s tem ni pomagano. Polje propada, živina podivja, služinčad in deca več ne slušajo. Zato vas opomnimo na vrnitev. Pomislite na svojo deco, katera poprašuje po očetih. Kako hvalo vam bodo znali otroci, če se bodo zavedli, kako so rastle brez tolažbe in pomoči od vaše strani? Ali mislite, da bodo tisti visoki gospodje tam vaš nasvet vedno cenili? Starega psa, ki ne more več gristi, zapodijo od hiše in ga tako nagradijo za prejšnjo zvesto službo. Pazite, da se vam tudi ne bi tako zgodilo. Koliko boljše bi bilo, če bi se doma veselili v krogu svoje družine. Saj lahko služite tuji gospodi tudi doma. Kdor potrebuje vaših

nasvetov, ta vas bo gotovo našel tudi v domači hiši.

To vse premisliti, dragi možje. Mislimo, da bo najbolje, če se takoj odpravite domov.

Sklenjeno in napisano v Lókavi ter zapечатeno z vašim lastnim pečatom, ki vas pričakuje.«

Ko so može to prečitali, so takoj sklenili, da se vrnejo domov. Prosili so svoje gospodarje za dopust in so tako prispeli kmalu v Lókavo. Tu so našli tak nered, da se niso mogli dovolj načuditi, kako so se mogle stvari spremeniti v tako kratkem času.

Zene so sprejele svoje može z veseljem. Tu in tam se je že našla ena ali druga, ki je bila manj prijazna in je dala možu razumeti, da je kriv vse propasti.

Nazadnje pa so vendar vsi vkup priredili veliko veselico v znak radosti, da je bila Lókava spet popolna. Može so obljubili, da si bodo po vseh svojih močeh prizadevali popraviti, kar je bilo potrebno popravila. Tedaj so bile zadovoljne tudi žene.

Vечно breme.

Kalif Hakam, kateri je zelo ljubil razkošje, je hotel vrtove okoli svoje palače polepsati in razširiti. Pokupil je vsa sosedna posestva ter je plačal posestnikom zanje toliko, kolikor so zahtevali.

Samo revna vdova ni hotela prodati dediščine svojih prednikov. Odbila je prav vse take ponudbe. Oslrbnika kraljevih poslopij je trdovratnost žene zelo razjarila. Vzel ji je majhno posest siloma in revna žena se je jokajoč zatekla k sodniku. Ibn Bešir je bil tedaj mestni sodnik. Dal si je slučaj pojasniti in dozdeval se mu je zelo kočljiv. Čeprav je imela vdova v smislu zakona prav, vendarle je bilo težko pripraviti vladarja, ki je imel svojo voljo za popolno pravičnost, da bi se prostovoljno podvrget izpolnitvi starih zakonov.

Kaj je torej storil pravični sodnik? Sedel je na svojega oslička, okoli vratu si je obesil veliko vrečo in tako se je podal na

vrt kalifove palače. Tam se je nahajal kalif, in sicer baš v lepem poslopju, kate-rega je bil dal zgraditi na posesti revne vdove. Začudil se je, ko je zagledal sodnika na osličku z vrečo. Še bolj pa se je začudil, ko mu je padel Ibn Bešir k nogam in ga je prosil:

»Dovoli, gospod, da napolnim to vrečo z zemljo tehte tal!«

Hakam je to dovolil. Ko je bila vreča polna, je prosil sodnik kalifa, naj mu pomaga dvigniti vrečo na osla. Hakamu se je to zdelo sicer zelo čudno, ker ga je pa zanimalo izvedeti, kaj sodnik namerava, je prijel za vrečo. Ali vreče ni bilo mogoče premakniti in kalif je menil:

»Breme je pretežko, Ibn Bešir, ni ga mogoče dvigniti.«

Nato je govoril plemeniti sodnik:

»Gospod, to breme se ti vidi pretežko in vendar je le majhen del zemlje, ki si jo

po krivici vzel revni vdovi. Kako boš mogel nekoč nositi celo priropano posest, ko ti jo bo sodnik sveta na sodni dan položil na ramo?»

Kalif je ostrmel. Potem pa je pohvalil možatost in pamet sodnikovo ter je vrnil vdovi posest z vsemi stavbami, katere je bil tja postavil.

Gospa Skrb.

(Pravljica.)

Nekoč je živela mati, kateri je Bog dal sina, a je bila tako revna, da ni našla botra. Jadikova je: »Kje bi dobila botra?»

Tedaj je prišla proti večeru žena v sivi obleki in s sivo ruto okoli glave. Rekla je: »Jaz bom za botro. Skrbela bom, da bo iz otroka postal dober človek, ki bo zate skrbel v starosti. Dati pa mi moraš njegovo dušo.«

Mati je zastokala in rekla: »Kdo si ti?»

»Jaz sem gospa Skrb,« je odgovorila siva žena.

Mati se je razjokala, ali ker jo je mučil glad, je dala ženi sinovo dušo in ona je bila za botro.

Sin je doraščal in je težko delal, da bi ji zaslužil kruha. Ker pa ni imel duše, ni imel ne veselja, ne mladosti in večkrat je mater očitovalno pogledal, kakor bi hotel reči: »Mati, kje mi je duša?»

To je mater razžalostilo in šla je, da bi poiskala sinovo dušo.

Vprašala je zvezde na nebu: »Ali mu hočete darovati dušo?» Odgovorile so: »Za to je prenizek.«

Vprašala je cvetice na travniku; odgovorile so: »Za to je pregrd.«

Vprašala je ptice na drevju; odgovorile so: »Prežalosten je.«

Vprašala je visoka drevesa; odgovorila so: »Preponižen je.«

Vprašala je modre kače; odgovorile so: »Preneumen je.«

Jokaje se je šla svojo pot. V gozdu je srečala mlado, lepo princesinjo sredi dvorjank in dvorjanov. Mati se ji je smilila in odvedla jo je na svoj grad. Tam je mati princesinji vse povedala in ta ji je obljubila, da hoče dati sinu svojo dušo. Mati jo je srčno zahvaljevala. Princesinja pa je stavila za pogoj, da ne da svoje duše, če je sin sam od nje ne zahteva. Mati je poiskala sina, a gospa Skrb mu je bila glavo tako s sivim pajčolanom ovila, da je bil kakor slep in ni mogel princesinje videti.

Mati je prosila: »Gospa Skrb, izpusti ga!«

Skrb pa se je nasmehnila — in kdo jo je videl smehljati se, se je moral razjokati — in je rekela: »Sam se mora osvoboditi.«

»Kako pa to more storiti?» je hotela mati vedeti.

»Žrtvovati mi mora vse, kar mu je ljubo in drago,« je dejala gospa skrb. (To je mater tako potrla, da se je vlegla in je umrla.)

Princesinja pa še danes čaka na to, da bi sin prišel k njej.

Po H. Sudermann-u.

Nekaj zanimivosti.

Krožniki. V stari dobi so uporabljali krožnike samo za to, da so prinesli jedila na mizo. Kakor mi danes krožnike, so ljudje tedaj uporabljali okrogle, ravne kose kruha.

Noži in žlice. Že v srednjem veku so dali na jedilno mizo nož, ali ta je služil samo za razrezanje velikih kosov mesa, ki so jih postavili na mizo. Vsak gost je dobil že odrezan košček in ga je moral nadalje obdelovati z zobmi, ali pa z lastnim nožem, če ga je imel. Tudi žlice so

služile najprej le za to, da so tekočo jed porazdelili v skodelice, iz katerih so n. pr. juho srebali, ne pa zajemali z žlico.

Vilice. Prve vilice so bili prsti na roki. Potem so uvedli okoli leta 1000 po Kr. r. železne vilice z dvema koncema. Vilice so se zelo počasi udomačile, ker ljudje niso hoteli razumeti, čemu bi bile potrebne, ko se vendar s prsti jed tudi lahko prijema. Na Kitajskem so vilice pri ljudstvu še danes tuje, ker jedo z lesenimi ali koščenimi palčicami.

Rešitev nalog.

1. Pogledal je številke za težo obeh sodov. Ker je olje lažje od kisa, je moralo torej biti v lažjem sodu olje.

2. Ker kolesarjev, ki vozijo v isti smeri, ne bo srečal, pač pa avtomobile in pešpotnike.

3. Število zrn je bilo tako neznansko veliko, da take množine niti kralj ni zma-

gal. Da si to lažje predstavljate, si mislimo pšenična zrna natovorjena na tovorne vlake, ki lahko sprejmejo kakih 10.000 kg zrn na vagon. Če bi stali vagoni v ravni vrsti od zemlje do meseca bi bilo treba to razdaljo ne enkrat, temveč 970krat izpolniti.

4. Rešitev labirinta: Samo vhod pri F odpre pot do sredine.

Nove naloge.

1. Kako napišemo 100 s šestimi številkami?

2. Kako napišemo s številkami: 11 tisoč 11 sto 11?

3. Od poleg stoječih 9 števil: 1 1 1 3 3 3 7 7 7 prečrtaj 5 števil tako, da dado

ostale 4 številke, če jih sešteješ, vsoto 12. Katere številke boš prečrtal?

4. Neki mož je 15 let starejši od svoje žene; oba skupaj imata 85 let. Kako star je mož, kako stara je žena?

5. V katerem slučaju je $2 + 2 = 5$?

Dopisi.

Purnat Zofija, Šmartno ob Dreti: Prav imaš s svojo rešitvijo. Poskusi reševati vse naloge in daj kmalu spet kaj pisati.

Cesar Micika, Planina: Rešitev je popolnoma v redu. Karta je nekje zaostala, zato odgovarjamo šele sedaj, pa bo gotovo tudi dobro. Pričakujemo še več dopisov!

Ferk Simon, Sp. Vižinga: Labirint je prav rešen. Nalogo bi se dalo morda tudi tako razumeti, nekoliko bolj prikladna rešitev je v tej številki. Pa kmalu zopet!

Baloh Ivan, Ljubljana: Rešitev naloge z labirintom je pravilna. Da je bilo preveč lahko? Mi pač moramo misliti na manjše in mlajše čitatelje tudi, saj je priloga v prvi vrsti namenjena deci.

Peteln Jože, Celje. Vprašate, ali bo o Lókavcih še kaj čitati? Da, mislimo priobčiti odlomek v vsaki številki do konca povesti. V septemberski številki bi morala stati pod naslovom »Lókavci« številka 1, pa je pomotoma izostala. V tej številki pa najdete številko 2 pod napisom.

Za smeh in kratek čas.

Dober odgovor.

»Vzemi steklenico in skoči po vino!« je dejal oče sinu.

»Dajte mi denar!« pravi sin.

»Z denarjem je lahko; poskusi enkrat brez denarja!«

Sin se je kmalu vrnil in dal očetu steklenico.

»Prazna je«, je menil oče.

»Iz polne steklenice piti je lahko. Poskusite enkrat piti iz prazne!« se je odrezal mali modrijan.

Upravičeno vprašanje.

»Koliko si star, Mihec?« je vprašal prijazno star gospod.

»Pet let.«

»Pet? Pa še nisi niti tako velik kakor moj dežnik!«

Mali mož vpraša začudeno: »Koliko pa je dežnik star?«

Neprijetno.

Stric: »Zakaj si pa mojo fotografijo prilepil v šolski zvezek?«

Nečak: »Ker je gospod učitelj rekel, da bi rad enkrat videl tistega tepca, ki mi pomaga pri domačih nalogah.«

Da ne čuje.

Župnik: »Tone, zakaj pa svojemu hlapcu ušesa mašiš, ko ti bere pismo?«

Tone: »Gospod župnik, veste, jaz ne znam čitati. Hlapec mi čita pismo moje žene. Ušesa mu zadela z rokami, da ne čuje, kar čita!«

Njegov pogled.

Učitelj: »Kaj se godi, če pade luč v kotu 45 stopinj na vodo?«

Tinček: »Ugasne, gospod učitelj!«